

AKDENİZ DÜNYASI VE ROMA'NIN YÜKSELİŞİ

POLYBIOS

MÖ 200 civarında Yunanistan'da Akhaia Birliği'nin önde gelen siyasetçilerinden Lykortas'ın oğlu olarak dünyaya geldi. Hayatını babası gibi Akhaia Birliği'nde devlet adamı olarak sürdürmeye niyetliken MÖ 168 yılında Romalılar tarafından yurdundan sürgün edildi ve Roma kentinde tutsak olarak yaşamak zorunda bırakıldı. Burada tanışıp kaynaştığı nüfuzlu Scipio ailesi temsilcileri sayesinde sürgün hayatını İtalya'nın ücra köşelerinden biri yerine Roma kentinde geçirdi ve fırsattan istifade ederek Roma'nın yükselişini anlatan bir tarih eseri yazmaya karar verdi. MÖ 150 yılında sürgünü bitti ve yurduna geri döndü ancak hemen sonrasında Roma'daki dostları onun danışmanlığına ihtiyaç duyduğu için buradan Afrika'ya hareket etti ve antik dünyanın önemli devletlerinden Kartaca'nın Roma tarafından fethine şahitlik etti. Ömrü boyunca bir tutku haline getirdiği tarih araştırmaları uğruna dünyanın çeşitli yerlerini dolaştı. MÖ 146 yılından sonra, geri kalan hayatının çoğunu yurdunda geçirdi ve muhtemelen MÖ 118 yılında avlanırken attan düşerek hayatını kaybetti. 40 kitaplık esas tarih eserinin yanında bugün günümüze birkaç fragmandan başka bir şey kalmayan çeşitli tarih eserleri ve biyografiler kaleme aldı. Kendisi Hellenistik dönemin en büyük tarihçisidir ve antikçağ tarihyazımının en önemli birkaç ismi arasında sayılır.

OĞUZ YARLIĞAŞ

1982 İstanbul doğumlu. 2005 yılında İstanbul Üniversitesi Eski Yunan Dili ve Edebiyatı ile sonraki yıl Tarih Bölümlerinden mezun oldu. Aynı üniversitenin Eski Yunan Dili ve Edebiyatı Bölümünde Yüksek Lisans (2008), Eskiçağ Tarihi Bölümünde ise doktora eğitimini tamamladı (2017). Uzun yıllar çeşitli yayınevlerinde editör, çevirmen ve redaktör olarak çalıştı. Klasik Filoloji ve Eskiçağ Tarihi alanlarında ulusal ve uluslararası düzeyde çeşitli çalışmaları bulunan Yarığtaş, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalında Doktor Öğretim Üyesi olarak görev yapmaktadır. Evli ve bir çocuk babasıdır.

Historiai: Akdeniz Dünyası ve Roma'nın Yükseliş

© 2021, ALFA Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.

Kitabın tüm yayın hakları Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.'ne aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Yayıncı ve Genel Yayın Yönetmeni M. Faruk Bayrak

Genel Müdür Vedat Bayrak

Yayın Yönetmeni Mustafa Küpüşoğlu

Çevirmen Oğuz Yarlıgış

Kitap Editörü Eyüp Çoraklı

Son Okuma: Esen Kaya

Kapak Tasarımı Adnan Elmasoğlu

Sayfa Tasarımı Tülay Malkoç

ISBN 978-625-449-447-5 (Ciltli)

1. Basım: Şubat 2022

tamadres.com

Baskı ve Cilt

Melisa Matbaacılık

Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8 Bayrampaşa-İstanbul

Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

Sertifika no: 45099

Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.

Alemdar Mahallesi Ticarethane Sokak No: 15 34110 Çağaloğlu-İstanbul

Tel: (0212) 511 53 03 (pbx) Faks: (0212) 519 33 00

www.alfakitap.com - info@alfakitap.com

Sertifika no: 43949

VERITAS

02

POLYBIOS

ΙΣΤΟΡΙΑΙ

HISTORIAI

AKDENİZ DÜNYASI
VE ROMA'NIN
YÜKSELİŞİ

I ve II. Kitap

Eski Yunanca Aslından Çeviren
OĞUZ YARLIĞAŞ

ALFA

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	7
ΙΣΤΟΡΙΑΙ	42
AKDENİZ DÜNYASI VE ROMA'NIN YÜKSELİŞİ	43
NOTLAR.....	411
KAYNAKÇA	435
DİZİN	442
HARİTA VE ŞEKİLLER.....	449

GİRİŞ

Megalopolisli Polybios: Aristokrat, Devlet Adamı, Sürgün, Tarihçi

MÖ 4. ve 2. yüzyıllar arası, Akdeniz dünyasında büyük değişimlerin yaşandığı dönemlerdi. Esasen MÖ 4. yüzyılda siyaset dünyasında varlığını iyice hissettirmeye başlayan ve “Elli yıl öncesine kadar esamesi okunmayan Makedonyalılar”¹, II. Philippos önderliğinde kısa sürede Eski Yunan dünyasının en büyük gücü haline gelmiş, hemen ardından Philippos’un genç, hırslı ve yetenekli oğlu Büyük İskender (III. Aleksandros) babasının ani ölümü sonrasında Makedon tahtına geçmiş ve dünya düzenini altüst edecek Asya seferine başlamıştı. İskender Pers imparatorlu-

¹ Phaleronlu Demetrios’a ait bu ünlü sözün tamamı şöyledir: “Nasıl ki elli yıl önce esamesi okunmayan Makedonyalılar Pers imparatorluğunu bitirdilerse, sıra elbet Makedonyalılara da gelecek, bir gün kaderin sillesini onlar da yiyecek ve efendilerine boyun eğeceklerdir (akt. Plb. 39.21 = FGH 228 F 39).

ğunun ordularını dört yılda üç kez mağlup etmeyi başardı (MÖ 334-330). MÖ 323 yılına kadar hayatı at üstünde eski Pers imparatorluğunun topraklarını fethetmekle geçti. Ancak bu tarihte tıpkı babası gibi aniden hayata veda ederek ardında yaklaşık beş milyon km²'lik devasa bir imparatorluk bıraktı. İskender'in generalleri bu toprakların hakimiyeti için birbirlerine girdiler. Aşağı yukarı kırk yıl boyunca aralarında verdikleri kanlı mücadeleler neticesinde fethedilen topraklar üzerinde üç devasa krallık ile bunların yanında birtakım irili ufaklı Hellenistik devletler ortaya çıktı. Öte yandan Batıda da yeni gelişmeler oldu; tarih serüvenine küçük bir köy olarak başlayan Roma, İtalya Yarımadasının egemenliğini ele geçirdikten sonra MÖ 3. yüzyılda Batı Akdeniz'in dev gücü Kartaca ile büyük savaşlara girdi ve bu savaşlardan zaferlerle ayrıldı. Bu dönem itibarıyla Roma da Akdeniz'deki siyasi dengele-ri değiştiren bir güç olarak kendini gösteriyordu. Kısacası artık Akdeniz'de yeni bir dünya düzeni vardı ve bu yeni düzene ayak uydurmak isteyen, yanibaşlarındaki büyük güçlere karşı hak ve egemenliklerini en iyi şekilde korumayı hedefleyen Eski Yunan kent devletleri de bazı federasyonlar kurmuştu. Polybios da bu yeni ve çok kutuplu dünyanın güç merkezlerinden birinde, Akhaia Birliğinin önemli kentlerinden Megalopolis'te, aristokrat bir ailenin ferdi olarak MÖ 200 civarında dünyaya geldi.¹ Babası, birliğin birden fazla kez önderliğini yapmış (strategos), birliğin kaderini tayin eden Philopoimen gibi etkili isimlerin yakın dostu ve siyasi müttefiki Lykortas'tı.² MÖ 182 yı-

¹ Doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Tartışmaların özeti için bkz. Eckstein 1992:387-406.

² Lykortas'ın en az iki kez (MÖ 185/4, MÖ 182/1) bu makamda hizmet ettiği bilinmekte, MÖ 183/2 yılında Philopoimen'in ölümü üzerine ondan son-

lında, henüz bir gençken hem Birliğin hem de Yunan dünyasının önemli isimlerinden Philopoimen'in Messene'de zehirlenerek ölmesinin ardından naaşını taşıyan kortejde görev aldı.¹ Bir sene sonraysa birliği temsilen babasıyla beraber Mısır kralı V. Ptolemaios'a (Epiphanes) yollanacak üç kişilik elçi heyetine seçildi, ancak görev Ptolemaios'un ölümü üzerine iptal edildi.² MÖ 170/169 yılında Birliğin iki numaralı koltuğuna oturdu ve süvari komutanı (hipparkhos) olarak hizmet etti. Görev aldığı dönem son derece çetrefilliydi; Roma yaklaşık kırk yıldır Balkanlarda orduları ve elçi heyetleriyle varlığını bilfiil hissettiriyordu. Romalılar İkinci Kartaca Savaşı'nda Hannibal'le müttefik olan Makedon kralı V. Philippos'u çoktan düşman hanesine yazmışlar ve ilk fırsatta cezasını kesmek için harekete geçmişlerdi; MÖ 197 yılında Kynoskephalai Muharebesiyle son bulan İkinci Makedonya Savaşı sonrasında V. Philippos'un Makedonya'sını kendilerine bağlı bir müttefik haline dönüştürmüşlerdi. Roma ordularının gücünü bizzat tecrübe eden Philippos Roma'nın rakibi olamayacağını anlamış ve ölümüne kadar Romalıların sözünden çıkmamıştı. Ancak ölümünün ardından MÖ 179 yılında tahtı devralan oğlu Perseus genç ve hırslı bir kraldı; Makedonya'yı yeniden eski günlerine döndürmek için harekete geçmiş, Roma'nın hem bölgedeki müttefiklerine hem de doğrudan çıkarlarına tehdit oluşturmaya başlamıştı. İki güç arasında böylelikle kaçınılmaz hale gelen

---

ra görevi yılın geri kalanında yürütmek üzere bu görevi üçüncü bir kez daha yürütmüş olabileceği düşünülmektedir, bkz. Eckstein 1995: 3; krş. Errington 1969: 439 (Levha II).

¹ Plut. Philop. 21.5. Plutarkhos'un bu eseri, Polybios'un daha önce yazdığı Philopoimen biyografisinden notlardır.

² Plb. 24.6.5; krş. 25.7.5. Polybios yaşının henüz yasalarca bu görevi yapmaya yetmemesine rağmen seçildiğini gururla ifade eder.

savaş MÖ 171 yılında resmen başladı. Ancak işleri diplomasi masasında tatlıya bağlama çabaları uzun süre devam etti. İşte Polybios böyle bir dönemde göreve gelmiş, adeta ateşten bir gömlek giymişti. Kendisi diplomasi müzakerelerinde görev alan kişilerden biriydi.

Hem Polybios hem de babası Lykortas aslında bağımsızlık taraftarı bir siyaset izleyen politikacıları, ancak Birliğin o yıllarda içinde bulunduğu durumu göz önüne alan Polybios, görevi sırasında Roma'nın suyuna gidecek şekilde bir tavır sergiledi, fakat yine de sürgün edilmekten kurtulamadı; Roma MÖ 168'deki Pydna Muharebesinde Perseus'a galip geldikten sonra, henüz parlak kariyerinin başındaki bu genç aristokrat, bu çiçeği burnunda siyasetçi, kaderin sillesini yedi ve siyasi düşmanı Leontionlu Kallikratides'in Romalılara haklarında suçlamalarla dolu verdiği rapor sonucunda Akhaia'dan sürgün edilecek bin Akhaialıdan biri olarak vatanından koparılarak Roma'ya getirildi.¹ Böylelikle Polybios'un önündeki parlak siyasi kariyer daha başlarken bitmiş oldu; Roma'ya sözde sorgulanmak üzere getirilen Akhaialılar İtalya'nın çeşitli yerlerine dağıtıldılar ve MÖ 150 yılına kadar gözden ırakta, entelektüel çevreden ve siyasi ortamdan uzakta tatsız tuzsuz bir yaşam sürdürdüler; MÖ 150 yılında nihayet af çıktığındaysa içlerinden hayatta kalabilmiş yalnızca üç yüz kişi yurduna dönebilecekti.

Polybios devletinin iki numaralı adamıyken böyle bir talihsizlikle karşılaşmış, başına gelenler neticesin-

¹ Bu yalnızca Akhaia'da değil tüm Yunanistan'da uygulanan Romalıların o dönemdeki genel politikasıydı. Pausanias (7.10.11) Yunanistan'ın dört bir yanında benzer sürgünlere işaret eder. Ayrıntılar için Eckstein 1995: 5-7; krş. Paus. 8.37.2.